

տու թիւն յանձն առնուին. եդիւն զուստն
առաջի եւ դաշինս կոեցին, փիւ. «Եւ իւրեւ
լինէր միաբանութիւն, յանձն առնուին զգա-
շինս» = καὶ φανερίσθης ὁμοφύχου γνώμης, ἐπέ-
νευσαν ταῖς συνθήκαις: — 2. 21. «... զուստս
հաստատեցեն... խորհուրդ խորհե-
ցան, դաշինս կոեցին»: Թարգմանչին
յաւելուածներն են: — 2. 22. «Յուդա հրա-
ման ետ իւրեանց գնդին վառել պա-
տրասել դարանամուտ լինել», փիւ.
«Կարգեալ էր Յուդայի վառեալս պատրաս-
տեալս ի դիպող տեղիս» = διέταξεν Ἰουδας
ἐνόπλους ἐτοιμούς ἐν τοῖς ἐπικαίροις τόποις:
— «Եւ այնպէս զգուշութեամբ զօրինի
դաշինս ընդ միմեանս հաստատէին»,
փիւ. «Ըստ օրինի կատարէին զհասարակաց խոստ»,
= τὴν ὁρμώζουσαν ἐποίησαντο κοινολογίαν: —
2. 24. «Եւ ուներ Նիկանոր (այ) զՅուդայ
գրգանք փափկութեամբ եւ մտադիւր սիրով»,
καὶ εἶχε τὸν Ἰουδαν διὰ πάντος ἐν προσώπῳ,
ψυχικῶς τῷ ἀνδρὶ προσεχέκλιτο = Եւ ուներ նա
զՅուդա հանապաղ առաջի իւր, եւ ի սրտէ մէտ
առնն զանձն ցուցանէր: — 2. 25. «Զի գութ
անկցի», յուե. չունի: — «Զանձն առ Յուդա,
հաւանեցաւ», փիւ. «ած կի», = ἐγάμησεν: —
2. 26. «Ամբաստան լինէր զՆիկանորայ,
եւ ցուցանէր՝ օտարաձայն այլամիտ խոր-
հուրդս ունել նմա ընդ օրէնս արքունիս»,
= ἔλεγε τὸν Νικάνορα ἀλλότρια φρονεῖν τῶν πραγ-
μάτων: — «Զի զվստակարն իրաց արքունի
յորդեգիրս առեալ՝ ժառանգ իւր
անձին փոխանակ կացուցանէ», փիւ. զի զվս-
տակար արքայութեան՝ զՅուդա՝ փոխանակ իւր
կացոյց = τὸν γὰρ ἐπιβουλον τῆς βασιλείας
Ἰουδαν διαδόχον ἀναδέδεικεν ἑαυτοῦ: — 2. 27.
«Հրաման ետ թագաւորն հրովար-
տակս տալ», փիւ. գրեաց = ἔγραψε: — «Ի
նմին հրովարտակի հրաման տայր կպեալ
ոտիւք եւ կպեալ ձեռք տալ ածել
զՄակարէ ի քաղաքն Անտիոքացոց», Բացա-
տիպները դուրս առնելով միացածը համաձայն է
սկզբագրին. κελεύων δὲ τὸν Μακκαβαῖον δέσμιον
ἐξαποστέλλειν ταχέως (վաղվաղիկ) εἰς Ἀντιό-
χειαν: — 2. 28. «Յոշնչ փեսուս ի վերայ
առն արքայոյ», կը բարձայի ուղղել. «ոշնչ
փեսուս առնն արարեալ» = μηδὲν τ' ἀνδρὸς
ἡδικοχότος: — 2. 30. Եւ ինքն եւ գնաց
յերեսաց, συνεχρόπτετο = Թաքեալ: —
2. 31. «Թէ այնպէս զձեռք ոչ կարաց
ած եւ զայրն, որպէս կամէր. «ὅτι γεν-

ναίως ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐσρατήγητα = Եթէ
քաջ իսկ յառնէն խարեցաւ: — 2. 32. «Թէ
ամենեւին զայն այր եւ տեսեալ չիք մեր»,
փիւ. «չգիտել, ուր արդեւք իցէ որ խնդրէրն»
= μὴ γινώσκειν ποῦ ποτ' ἐστὶν ὁ ζητούμενος: —
2. 33. «Կպեալ ոտիւք եւ ձեռք», հմմտ.
2. 27: — «Որդմեակն դից», յուե. Διονύσῳ.
Անտարակոյս անուանառաջին մասը (Διο) պատ-
ճառ եղած է «Որմիդական» Թարգմանութեան:
— 2. 37. «Ի ծերակոյտ ժողովրդենէ անտի,
ի զօրացն Երուսաղէմի, այր ընկերասէր մար-
դասէր յոյժ, բարենշան բարեհամբաւ,
ըստ խնամոտ մտաց՝ հայր կարդացեալ
Երրայեցոց», խօսքս կիսատ կը մնայ, վասն զի
Հայր Հոբսի գրուածքը յօրինած ժամանակ
կը մոռնայ չմշտնի տօ Նիկանոր = «յանձն
լինէր Նիկանորայ», էական պարագան, զոր հե-
ղինակը գրուածքէն յառաջ յիշած էր: —
2. 38. «Ամենայն աղատութեան (-թեամբ)»,
ուղղելի է հի համեմատ՝ «ամենայն զօրու-
թեամբ», որ աւելի կը մերձենայ սկզբագրին.
μετὰ πάσης ἐκτενείας: — 2. 39. «Հատոյցն՝
ուղղելի օր համեմատ» = հատոյց: — 2. 40.
«Թէ այդք եւս ամաչեցեալք դարձցին,
գործ մեծ գործ եցից ի վերայ քաղա-
քիդ», ἐκείνων συλλαβὼν τούτοις ἐργάσασθαι
συμφοράν = զնա ի բունն ձգեալ հարուած
սաստիկ նոցա հասուցանել, Զարմանալի է
Հայուն Թարգմանութիւնը. արդեւք շփոթած
կամ չէ՞ հասկցած συλλαβὼν, զոր սակայն 2. 39
ուղիղ կը Թարգմանէ: — 2. 41. «Իւրեւ
այնչափ ի տագնապ վարանի մտանէ՛ր
այրն, ուշ առնէր անձին, հրամայէ՛ր
դէր սուսեր ընդ պորտով, περικατάληπτος
γενόμενος ὑπέδθηκεν ἑαυτῷ ξίφος = իբրեւ գամ
մի անդէն ի ձեռս անկանէր, դէր սուսեր ընդ
անձն: — 2. 43. «Ուղղորդ», դուրս ինկած կը
Թուի «հչ» = μή: — «Կամէր ելանել ի վեր
եւ զանձն ի բարձուէ ընդ պարիսպն հոսել»,
ἀναδραμὼν γενναίως ἐπὶ τὸ τεῖχος κατεκρήμ-
νισεν ἑαυτὸν = Ելեալ քաջութեամբ ի վերայ
պարսպին հոսեաց զանձն ի վայր: — 2. 44.
Հայուն յաւելուածն է՝ «Եւ ի նմանէ ամբոխն
փարատեցաւ», նոյնպէս 2. 48՝ «Եկն յայտ
անդր զայրագին», Այս համարիս մէջ ան-
գամ մըն ալ կը կրկնէ վերոյիշեալ յաւելուածը.
«Եւ ամբոխն առաջի անդ յայտնոյ»
յայնկոյս փարատէր: — «Յանդիման
կողմանցն երկոցունն», փիւ. «սեպն» (վէմ)
= ἀπορρώγαδος: — 2. 46. «Խոնարհե-

կանէին: — Լ. 28. «Անդ գտանէին անկեալ զՆիկանովր առաջի գնդին կոտորելոց (յ)՝ զինուն զարդուն նշանօք հանդերձի մէջ երկուց ճակատո(ւ)ցն». ἐπέγνωνσαν προπεπτωχότα N. σὺν τῇ πανοπλίᾳ = տեղին զն. անկեալ զինու զարդու: — Լ. 30. «Որ զօրու թեամբ հաստատու թեամբ առհասարակ քաջութեամբ նահատակութեամբ մտադիւր հաւանութեամբ ի վերայ աղգին նահատակեալ (էր) ὁ καὶ ἅπαν σώματι καὶ ψυχῇ πρωταγωνιστῆς ὑπὲρ τῶν πολιτῶν = որ ամենայնիւ հոգւով եւ մարմնով նահատակեալ էր ի վերայ քաղաքակցաց իւրոց: — Լ. 32. «Ձանօրէն զհայհոյիչ. = μαροῦ. — «Իշխեաց ձգել», փխ. ձգեաց = ἐχτείνας: — Լ. 33. «Մանր մանր կոտորեալ զայս թռչնոց գէշագէշ ջամբեցից» = κατὰ μέρος δώσειν τοῖς ὀρνέοις: — Լ. 35. «Ջբարձրամուր աշտարակէ, յայտ յանդիման ամենեցուն, եւ յայտնապէս օգնականութեան Տեառն՝ նշան յաղթութեան կանգնեցաւ», փխ. «զբերգէն՝ նշան յայտնի եւ երեւելի ամենեցուն = ἐκ τῆς ἄκρας ἐπίδηλον πᾶσι καὶ φανερόν... σημεῖον: — Լ. 36. «Ուխտ եդին առհասարակ, հրաման ետուն ընդ ամենայն ազգն», փխ. «եդին օրէնս ամենեքին = ἐδογμάτισαν πάντες»: Հայր կը յաւելու օրէնքին առարկան՝ «առնել զօրն զայն» օր տօնից տարեկանաց: — 37. Հասու եղին ասուութեանս իմաստը ծանօթ է, հոս սակայն գործածուած է տիրել, գրաւել իմաստով = κρατηθείσης: — 38. «Եթէ իցեն ի կարգի», յոյնը կը յաւելու՝ «գեղեցիկ եւ ճարտար» = καλῶς καὶ εὐθιχτῶς. իսկ Հայր կ'աւելցնէ. «գովեցայց ի կարգել անդ» — «ապա եթէ հետեւակս ինչ եւ տկարս ինչ խաւտալ իցէ», իսկ յոյնը՝ εἰδὲ εὐτελῶς καὶ μετρίως = ապա եթէ «անպաճոյճ ինչ եւ համեստ»:

(Ա. Բ. Լ.)

Հ. Ս. ԿՈՅՆԱՆ

ՍԵՐԻՈՍ ԵՊԻՍԿՈՓՈՍ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԵԱՅ ԵՒ ԻԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆ Ի ՀԵՐԱԿ

— (Հարաւստիւն)

5.

Բովանդակութիւնը: — Սերիոս իւր Պատմութիւնը բաժնելով երեք մասերու՝ պատկերացած է հոն Հայոց հին, նոր եւ նորագոյն շրջանի պատմութիւնը, յատկապէս ծանրանալով «Ժամանակեան» շրջանի վրայ, որուն սկիզբն է 590 տարին եւ կը տեւէ կը բաւէ մինչեւ 661:

Նախերգանքը կը խոստանայ «զանսոյցն նկարագրել ժամանակ, եւ «զնախնի քաջացն ձեռնարկելով դրոշմել վիպասանութիւնս, զուստն յիշատակել զառասպելս» գծելով «նախ զնախնեացն պատմութիւնս ուստի եղեւ սկիզբն ամենայն երկրի շինուածոց լրմանց» (էջ 1—2):

Ներկայ ընագիրը հաւանօրէն սկիզբը պակաս մ'ունի, ուր կը պատմուէր համառօտիւ «սկիզբն ամենայն երկրի շինուածոց լրմանց» յիշատակութեամբ ստեղծագործութեան, համաշխարհային ջրհեղեղին, Նոյեան տապանին եւ լեզուաց խառնակութեան: Այժմ՝ պատմական տեսարանը կը բացուի Բելի եւ Հայկի պատերազմներով. եւ յաջորդաբար կը ներկայացուի Հայկի սերնդաբանութիւնը՝ մէն մի նահապետի կեանքէն կարեւոր դէպքերու համառօտ յիշատակութեամբ, մինչեւ Աղեքսանդր Մակեդոնացի: Պարթեաց պետութեան հիմնարկութեամբ նաեւ Հայաստան ազատութիւն կը գտնէ Պարթեւ գերիշխանութեան տակ: Այստեղ յատկապէս կ'անկնկալուէր Պատմութեան ամենէն հետաքրքրական մասը՝ այն է Ագաթանգեղեայ արձանագրութեան պատճէնը՝ Պարթեւ եւ հայ թագաւորաց մասին, որ ինչպէս կ'երեւայ՝ ինկած է այժմ եւ կամ ընագիրն ենթարկուած է հոս փոփոխութեան (այս կէտին յաջորդիւ պիտի անդադառնանք ճոխագոյնս): Պատմութեան թելը կարճառօտ գծերու մէջ կը հասնի մինչեւ Պարթեւ պետութեան վերջը՝ որմէ յետոյ կը տիրանան իրանի Սասանեանք: Յաջորդ շրջանը կը բաւականանայ պատմագիրը ներկայացնել ժամանակագրական արքայացանկով մը, ուր իբրեւ հայերույ մէջ կը պատկերացուին երեք դրացի պետութեանց՝ Հայոց,